הא מית ליה ומאן דאמר ניחא ליה דליקום בהמנותיה בהדי בני נמי ניחא ליה דליקום בהמנותיה סוף סוף קרו ליה בני לוקח גזלנא אלא איכא בינייהו דמית גזלן מאן דאמר ניחא ליה לאיניש דלא לקריוהו גזלן הא מית ליה למ"ד ניחא ליה דליקום בהמנותיה ה"נ אע"ג דמית ניחא ליה דליקום בהמנותיה סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא אלא איכא בינייהו דיהבה במתנה מאן דאמר ניחא ליה דליקום בהמנותיה מתנה נמי ניחא ליה דליקום בהמנותיה מאן דאמר ניחא ליה דלא נקריוהו גזלנא א"ל מאי גזלינא מינך: פשיטא זבנה אורתה ויהבה במתנה לאו לאוקמה קמי לוקח קא בעי נפלה ליה בירושה ירושה ממילא היא ולאו איהו קא טרח אבתרה גבי איהו בחובו חזינא אי אית ליה ארעא אחריתי ואמר האי בעינא לאוקמה קמיה לוקח קא בעי ואי לא זוזי הוא דבעי אפרועי יהבה נהליה במתנה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מתנה כירושה דהא ממילא וחד אמר מתנה כמכר דאי לאו דטרח וארצי קמיה לא הוי יהיב ליה מתנה להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה ועד אימת ניחא ליה דליקום בהמנותיה אמר רב הונא עד שעת העמדה בדין חייא בר רב אמר עד דמטא אדרכתא לידיה רב פפא אמר עד דמתחלן יומי אכרזתא מתקיף לה רמי בר חמא מכדי האי לוקח במאי קני להאי ארעא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא א"ל רבא תהא במאמינו בההוא הנאה דלא קאמר ליה מידי וקא סמיך עליה טרח ומייתי ליה גמר ומקני ליה מתיב רב ששת מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מן אבא היום מכור לך מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימין אמר רמי בר חמא הא גברא והא תיובתא אמר רבא גברא קא חזינא ותיובתא לא קא חזינא הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה הכא סמכא דעתיה דאזיל טרח ומייתי ליה כי היכי דלא נקרייה גזלנא הכא לא סמכא דעתיה שלחוה לקמיה דרבי אבא בר זבדא אמר להו זו אינה צריכה לפנים אמר רבא זו צריכה לפנים ולפני לפנים הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה הוה עובדא בפומבדיתא ואותביה אמר להו רב יוסף זו אינה צריכה לפנים ואמר ליה אביי צריכה לפנים ולפני לפנים הכא סמכא דעתיה הכא לא סמכא דעתיה ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבי יוחנן סיפא מה שאירש מאבא היום משום כבוד אביו מה שתעלה מצודתי היום

משום

הא מית. לוקח ומי יחרפנו עוד הלכך לא נתכוון לזה אלא להעמידה בידו בחייו ולא לאחר מותו. מ"ד כו': **דמית גזלן.** לאחר שלקחה והבנים באים להוציא מיד הלוקח: **הא מית ליה.** ולא נתכוון להעמיד ממכרו אלא בימי חייו שלא יחרפוהו: **אע"ג דמית ניחא ליה.** מעיקרא: **דליקו בהימנותיה.** אפילו לאחר מיתה: **סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא.** נמצא שאף לאחר מיתה מחרפין אותו: **וזבנה אורתה.** אם [א] קודם שלקח מן הבעלים חזר ומכרה לאיש אחר לבד מן הראשון או הורישה לאחד מבניו או יהבה במתנה ואחר כך לקחה האי ודאי איגלי דעתיה דלאו לאוקמי קמיה לוקח ראשון בעי ולא ניחא ליה דליקו בהימנותיה שהרי מכרה לשני: **נפלה ליה.** לגזלן בירושה שמתחילה גזלה לאחד ממורישיו ומת הנגזל: **ירושה ממילא הויא.** והא(ג) ליכא למימר ניחא ליה דליקו בהימנותיה דהא לא טרח אבתרה דנימא גלי דעתיה דניחא ליה דליקו הלכך הוי כיורש דעלמא וחוזר ותובעה ונותן מעות ללוקח: **גבייה בחובו.** לאחר שגזלה ומכר לו ובא לו אצל נגזל ואמר לו הגבה לי בחובי קרקע שגזלתיך: **אי אית ליה ארעא אחריתי.** לנגזל שיכול לגבות חובו ממנה ואמר ליה בזו שגזלתי אני חפץ הא טרח אבתרה ואמרינן לאוקמה קמיה לוקח בעי: **יהביה ניהליה במתנה.** נגזל לגזלן: **ועד אימת.** יקחנה מבעלים הראשונים ואמרינן משום דניחא ליה דליקו בהימנותיה לקחה: **עד שעת העמדה בדין.** עד שיטרפוה מן הלוקח ויעמידהו בדין אבל משעמד ברשעו על שעת העמדה בדין גלי אדעתיה דלא מהימן הוא ואם לקחה אחרי כן לאו לאוקמיה קמיה לוקח בעי: **עד דמטא אדרכתא לידיה.** עד שיחייבוהו ב"ד לפרוע ללוקח מעותיו ועמד במרדו עד שכתבו פסק דין ונתנו ללוקח על נכסיו של גזלן שבכ"מ שימצאם יחזיק בהן והיינו תשעים יום לאחר שעמד בדין כדאמרי' בהגוזל [בתרא] (ב"ק דף קיב:): **עד דמתחלן יומי דאכרזתא.** לאחר שמצא זה קרקע משל גזלן ובא לב"ד והן מכריזין שכל מי שרוצה לקנות קרקע יבא ויקחנה כדאמרי' בערכין (דף כא:) שום היתומין שלשים יום(ד): **מתקיף לה רמי בר חמא.** אהא מה מכר ראשון לשני כו': **הכא.** הא דרב: **במאמינו.** שאמר לו אני סומך עליך שתתנהו בידי: **גמר ומקני.** כשלקחה מבעלים הראשונים: **מצודתי.** של חיות ועופות ושל דגים: **דבריו קיימין.** לקמן פריך מאי שנא רישא כו': **הא גברא והא תיובתא.** הרי אדם גדול וכמוהו תשובתו דקתני לא אמר כלום ולכשיירש לא קנה לוקח כיון דההיא שעתא לאו דידיה הוו נכסי אביו ולא אמרינן מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: **לא סמכא דעתיה.** דלוקח דקאמר מי יימר שירש מאביו כלום שמא ימכור אביו נכסיו בחייו: **שלחוה.** לההיא תיובתא דרב ששת דאותיב לדרב: **אינה צריכה לפנים.** אינה צריכה כדי לתרצה להכניסה לפני בני הישיבה שאין כאן יודע לפרקה. ותשובת הגאונים פורשין לגבאי דליכא קושיא מעליא אל תעלוהו לגיו: **הוה עובדא בפומבדיתא.** שדנו דין כרב ואותבינן מהא מתניתין ואמר רב יוסף כו': **משום כבוד אביו.** כשהיה אביו גוסס וצריך מעות לקבורתו ולתכריכין ומוזהר לכבוד אביו שלא לשהותו בבזיון:

משום

מאי גזלינא מינך. וא"ת וכי מכרה נמי מה גזלו והלא צריך להחזיר לו מעותיו וי"ל דמ"מ יקראו גזלנא כל זמן שלא יפרע לו: **ארצי** קמיה כי היכי דליקום בהימנותיה. משמע דהכי הלכתא מדלא נקט לישנא דלא נקרייה גזלן ועוד דהלכה כרב אשי דהוא בתרא וגדול בחכמה ובמנין: **האי** שטרא חספא בעלמא הוא. וא"ת ולימא דקני לה במה שהחזיק בה אחר שקנאה גזלן וי"ל דמשמע ליה משעה שקנאה הגזלן היא של לוקח אע"פ שלא עשה בו שום מעשה וא"ת מעותיו שהיו תחלה מלוה נעשו עתה מכר וי"ל באתרא דלא קנו בכספא א"נ במלוה אינו יכול לקנות כדאמרינן פ"ק דקדושין (דף ו:) המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה והא דאמר בהאיש מקדש (שם דף מז.) ושוין שבמכר קנה היינו במלוה שיש לו על אחרים דאז באשה בענין זה מקודשת לכ"ע אי נמי דאשה לא סמכא דעתה ויראה שיחזור וימחול אבל מלוה שאשה חייבת לו אם מוחל לה ומקדשה בה אינה מקודשת דלא נתן לה כלום דמקמי הכי היה ברשותה וכן במכר לא קנה אע"ג דכשמקדשה בהנאת מחילת מלוה היא מקודשת דלא גרע מארווח לה זמנא ואדבר עליך לשלטון דמקודשת וכן במכר אם מכר בהנאת מחילה קונה כמו בהחליף דמי שור בפרה מ"מ לא משמע ליה שהיה מקנה לו בהנאת מחילת מלוה משום דמשמע מיד שלקחה הגזלן קנה לוקח ראשון:

בההיא הנאה דקא סמיך כו'. והויא כאילו א"ל שדה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה:

מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום. וא"ת לימא דרב דאמר כר"מ וברייתא כרבנן וי"ל דלדידן קפריך דאית לן כרב כדאיתא פרק איזהו נשך (לקמן דף עב:) דמייתי גמרא טעמא דלא ליקרייה גזלנא ונימא ליה דליקו בהימנותיה וסבירא לן כרבנן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דשמואל פסיק כרבי יוחנן הסנדלר פרק אע"פ (כתובות דף נט.) ורב נחמן סבר בפירות דקל אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ורב האי פסק דאין הלכה כרב בהא משום דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכו' ולא נהירא מכח דאיזהו נשך (לקמן דף עב:):

ה)**קנויה** לך מעכשיו. תימה מה צריך מעכשיו כיון דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי לענין חזרה הא כל זמן שלא בא לעולם יכול לחזור אע"ג דאמר מעכשיו וי"ל דנ"מ אם נקרע השטר או שאבד קודם שלקחה זה דקני כיון דאמר מעכשיו(ו):

שדה

עין משפט
נר מצוה

קלז א מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעד סעי' א:

קלח ב ג מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' ב:

קלט ד מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' ג:

קמ ה מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ד:

קמא ו מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' א:

קמב ז מיי' פכ"ב מהל' מכירה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריא סעי' א:

◆

רבינו חננאל (המשך)

כרב אשי דאמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה. הלא תראה כראתקיף ליה רמי בר חמא פריק ליה רבא תהא במאמינו פירוש בההוא הנאה דלא אמר ליה ולא מידי א) דסמיך ליה ואזיל ומפייס לנגזל וקני ליה מיניה גמר ומקנה ליה והוא דמחזיק בה. והא דאותיב רב ששת הכא הא דתני מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום דקיימא לן אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם. היא בתוספתא במסכת נדרים ומפורש בתלמוד ארץ ישראל בכתובות פרק אע"פ מה שאירש מאבא היום מכור לך בלוה לתכריכי אביו מפני שהיה גוסס וזה פי' משום כבוד אביו. מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימים משום כדי חייו. קשיא ליה לרב דאמר מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו. ופרקי אביי ורבא הכי הא מתניתא דתנא [בתוספתא] בסוף מסכת נדרים ליכא למימר דסמכא דעתיה דהא כי הדר ביה לא מצי קרי ליה גזלנא לפיכך לא אמר כלום אבל הא דרב דאי לא טרח ומייתי ומוקים לה בידיה מצו קרו ליה גזלנא סמך דעתיה דאזיל וטרח ומוקים לה בידיה כי היכי דלא ליקרייה גזלנא. ואמרי' מה שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר ר' יוחנן סיפא דקתני מה שאירש מאבא היום מכור לך דבריו קיימים משום כבוד אביו אמרו חכמים מכירתו קיימת. וכבר פירשנוהו בתלמוד ארץ ישראל בלוה בתכריכי אביו פי' כגון שהיה אביו גוסס ומוכר לעשות לו תכריכין וכן מי שאין לו [מה] יאכל משום כדי חייו אמרו חכמים אם אמר מה שתעלה

א) נראה דצ"ל וסמיך עליה דאזיל ומפייס כו'.

מסורת הש"ס

א) [דומה להכא פליגי נ"כ ר' אחא ורבינא במגילה כו: וע"ש], ב) [תוספ' נדרים פ"ו ועי' תוס' כתובות נא: ד"ה דזכנה], ג) [והכא. רפ"ג], ד) [ע"ש תוס' ד"ה שום], ה) [שייך לע"ב], ו) [וע"ע תוס' יבמות לג. ד"ה קנייה],

◆

גליון הש"ס

גמ' לאוקמה קמי לוקח קבעי. עיין בר"ש פ"ו משנה ג דתרומות: שם מתנה כמכר. עיין מגילה כו: ובר"ש רפ"ג דמעשרות:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה וזבנה אורתה אם קודם כו'. כ"ב ולמכ"ם פי' אפילו אחר שלקחה (ועמ"ש לקמן בח"מ סי' שע"ג ס"ק ג):

◆

מוסף רש"י

מה שאירש מאבא מכור לך כו' לא אמר כלום. דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו (כתובות צא:).

◆

רבינו חננאל

מיהו איצטריכינן לפרושה דחזינן מר זוטרא ורב אשי דאינון בתראי שקלו וטרו לפרושי שמעיה דרב הני מילי בעידנא דקנאה הגזלן מן הנגזל אבל אם נפלה לו לגזלן בירושה מן הנגזל לא אמרי' קנאה לוקח או מי שניתנה לו במתנה. וחזינן נמי בפרק איזהו נשך הלכה מלוה ישראל מעותיו של נכרי. תוב התם שקלי וטרו מרימר ורבינא בהא דאמר רבא התם ניתן ליכתב הכא לא ניתן ליכתב אלא הא דתניא לשבח קרקעות כיצד הרי שגזל [שדה] מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מבני חורין ואמרינן אמאי נימא לא ניתן ליכתב. ופרקי' הכי השתא התם אי למאן דאמר ניחא ליה דלא ליקריוה גזלן אי למאן דאמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה מפייס למריה ומוקים ליה לשטריה הכא אברוחי אברח ליה מוקים ליה לשטריה ש"מ דהלכתא כוותיה דרב בהאי וסוגיא דשמעתא